

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 / (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume: 15, Issue: 2, May 2023

www.historystudies.net

BİR OSMANLI PAŞASININ GÜNDELİK HAYATI: SİLAHDAR İBRAHİM PAŞA

An Ottoman Pasha's Daily Life: Silahdar İbrahim Pasha

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Demir

Atatürk Üniversitesi

selcuk.demir@atauni.edu.tr

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 01.12.2022
Kabul Tarihi-Accepted Date : 08.04.2023
DOI Number : 10.9737/hist.2023.1130

Atıf – Citation:

Selçuk Demir, "Bir Osmanlı Paşasının Gündelik Hayatı:
Silahdar İbrahim Paşa," *History Studies*, 15/2, s. 255-277.

BİR OSMANLI PAŞASININ GÜNDELİK HAYATI: SİLAHDAR İBRAHİM PAŞA

An Ottoman Pasha's Daily Life: Silahdar İbrahim Pasha

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Demir

Öz

XVIII. yüzyıl Osmanlı devlet adamlarından Silahdar İbrahim Paşa enderun yazıcılığı, hazine kethüdalığı ve silahdarlık makamlarında bulunmuş, çeşitli eyaletlerde beylerbeylik yapmıştır. II. Mustafa'nın kızı Ayşe Sultan ile 1720 yılında evlenerek damad-ı şehriyari unvanını almıştır. Osmanlı-İran savaşlarında seraskerlik görevinde bulunmuştur. 1724 yılında vazifesinden azledilmiş ve İçel sancakbeyliği ile görevlendirilmiştir. İçel sancağına hareketi esnasında vefat etmiş ve hakkında çıkan iddialardan dolayı malları devlet tarafından müsadere edilmiştir. Müsadere işlemi sırasında kâtip ve memurların dikkatli bir sayım yaptığı, her şeyi en ince ayrıntısına kadar kaydettiği görülmektedir. Bu çalışmanın amacı İbrahim Paşa'dan geriye kalanların transkriptini ve değerlendirilmesini yapmak değildir. Bu çalışmanın amacı XVIII. yüzyıl Osmanlı dünyasında taşrada görev yapan bir devlet adamının giyim-kuşam tarzının nasıl olduğu, ev dekorasyonunun nasıl meydana geldiği, seferlerde veya teşrifat törenlerinde neler kullandığı sorularına cevap bulmaktır. Kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver Defterler kataloğunda yer alan MAD.d 665 numaralı defter kullanılmıştır. Ayrıca diğer arşiv malzemeleri ve bu konu ile ilgili yazılan araştırma ve inceleme eserlerden istifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Silahdar İbrahim Paşa, gündelik hayat, ev dekorasyonu, giyim-kuşam, mefruşat.

Abstract

Silahdar İbrahim Pasha, an eighteenth-century Ottoman public official, worked in the positions of scribe at Enderun, the chief officer of the treasury, and armourer, and the governor (beylerbeyi) of various Ottoman provinces. Upon marrying Sultan Ayşe, the daughter of Mustafa II, in 1720, he was granted the title of damad-ı şehriyari. He had served as a serasker (a vizier who commanded an army) during the Ottoman-Persia War. In 1724, he was dismissed from his duty and appointed as the governor of the sanjak of İçel. Alas, he died on route to the sanjak of İçel. Moreover, the state had confiscated all of his possessions over allegations about him. During the confiscation process, clerks and civil servants counted vigilantly and recorded everything down to the last detail. The aim of this study is not to transcribe and evaluate İbrahim Pasha's belongings, but rather to learn about how Ottoman statesmen in rural areas would have dressed, how they would have decorated their homes, and what they would have used during expeditions as well as arrival ceremonies – all throughout the course of the eighteenth century. As a reference source, the register no: MAD.d 665 from the catalogue of the Registries for the Fiscal Issues (Maliyeden Müdevver Defterler) in the Ottoman Archive of the Turkish Presidency was used. Other archival materials alongside research and surveys on the subject were also utilized.

Keywords: Silahdar İbrahim Pasha, daily life, house decoration, clothing, furnishing.

Giriş

Silahdar İbrahim Paşa; XVII. yüzyıl devlet adamlarından Kız Hüseyin Paşa'nın oğludur. Hersek Sancağı'na tabi İstolçe Kazası'nda dünyaya gelen Hüseyin Paşa, Erzurum, Diyarbakir, Basra ve Temeşvar gibi eyaletlerde beylerbeylik yapmıştır. Hüseyin Paşa, son olarak Boğaz Hisar muhafızlığına tayin edilmiş ve 1687 yılında burada vefat etmiştir.¹ Bu bilgilerden hareketle Silahdar İbrahim Paşa'nın 1687 yılından önce, babasının görev yaptığı eyaletlerden birinde dünyaya geldiği söylenebilir.

Babası gibi askerî sınıf içerisinde yer almayı tercih eden Silahdar İbrahim Paşa; Edirne, Galata veya İbrahim Paşa saraylarından birinde beş ile yedi yıl arasında eğitim görmüş, eğitimi tamamladıktan sonra Topkapı Sarayı'na girmeyi başarmıştır. İlk görevi Enderun yazıcılığı olmuştur.² İlk mesleki deneyiminde saraydaki nüfuz ve iktidar kavgalarından uzak durmaya çalışmıştır. Bu dönemde önemli mevkiler elde etmenin yolu nüfuz sahibi birinin himayesi altına girmekten geçmektedir.³ İbrahim Paşa; II. Mustafa ve III. Ahmed'in validesi Gülnuş Emetullah Sultan'ın himayesindeki Çorlulu Ali Paşa, Uzun Süleyman Ağa ve Kalaylıkoz Ahmed Paşa gibi kişiler ile yakınlık kurmuştur.⁴

İbrahim Paşa, III. Ahmed'in tahta çıkması ile birlikte devlet hiyerarşisinde yükselmeye başlamıştır. İlk olarak 1703 yılında Çorlulu Ali Paşa'nın kefaletiyle hazine kethüdalığına getirilmiştir. Aynı yıl içerisinde Gülnuş Emetullah Sultan'ın ağası Uzun Süleyman Ağa vasıtasıyla silahdarlık görevine tayin edilmiştir. Bu göreve has oda mensupları içerisinde yer alan ve hiyerarşide silahdarın bir derece aşağısında bulunan çukadar yerine hazine kethüdasının getirilmesi şaşkınlıkla karşılanmıştır.⁵ Burada birkaç ay görev yapan İbrahim Paşa rakiplerinin şikâyetleri sonucunda azledilerek sürgüne gönderilmiştir.⁶ Kalaylıkoz Ahmed Paşa'nın veziriazam olmasından sonra affedilmiş ve 8 Ekim 1704 tarihinde vezir payesiyle Şehrizor Beylerbeyliği'ne tayin edilmiştir.⁷ Şehrizor Beylerbeyliği'nden sonra Haleb ve Erzurum beylerbeylikleri yapmıştır. Silahdar İbrahim Paşa'nın bu süreçte aynı eyaletler arasında yer değiştirdiği görülmektedir. Nitekim 11 Ağustos 1709'da ikinci kez Şehrizor Beylerbeyliği'ne, 26 Eylül 1710'da ikinci kez Haleb Beylerbeyliği'ne tayin edilmiştir.⁸ 1710 yılı sonlarında Habeş beylerbeyi olarak görevlendirilmiş, aynı zamanda Cidde Sancağı mutasarrıflığı ve Mekke-i Mükerreme şeyhülharemligi görevlerini yürütmüştür.⁹ Görevde bulunduğu süre zarfında Hicaz'a giden bütün hacı adaylarının beslenme ve barınma ihtiyaçlarını karşılamıştır.¹⁰ 1711 yılında beylerbeyi rütbesiyle üçüncü kez Haleb Eyaleti'ne gönderilmiştir. Bu görevi esnasında Prut

¹ Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmanîyye*, C. I, Haz.: Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı-Mustafa Keskin, Sebil Yayınevi, İstanbul 1995, s. 116.

² Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayiât Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704)*, Haz.: Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu (TTK) Yayınları, Ankara 1995, s. 838.

³ Carter V. Findley, *Kalemîyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, Çev.: Gül Çağalı Güven, Alfa Yayınları, İstanbul 2020, s. 394-407.

⁴ Betül İpşirli Argıt, *Rabia Gülnuş Emetullah Sultan 1640-1715*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014, s. 115, Jane Hathaway, *Osmanlı Sarayının En Ünlü Harem Ağası Hacı Beşir Ağa*, Çev.: Hazal Yalın, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014, s. 44.

⁵ Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, C. II, Haz.: Abdülkadir Özcan-Yunus Uğur-Baki Çakır-Ahmet Zeki İzgöer, Klasik Yayınları, İstanbul 2013, s. 720-721.

⁶ Raşit Gündoğdu, *Uşşakîzâde Târîhi (Tahlil ve Metin) (1106-1124/1694-1712)*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2000, s. 377.

⁷ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Dahliye (C.DH) 143/7121; Anonim *Osmanlı Tarihi (1099-1116/1688-1704)*, Haz.: Abdülkadir Özcan, TTK Yayınları, Ankara 2000, s. 286.

⁸ Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, *age*, C. II, s. 757, 815, 842.

⁹ BOA, *Ali Emiri Tasnifi (AE) SAMD III 123/12048*

¹⁰ Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti Habeş Eyaleti*, TTK Yayınları, Ankara 1996, s. 133.

Savaşı olarak bilinen 1711 Osmanlı-Rus savaşına katılmıştır.¹¹ Savaştan sonra Diyarbekir Beylerbeyliği ile vazifelendirilmiştir.¹²

Osmanlı Devleti 1715-1718 yılları arasında Avusturya ve Venedik ile savaşmıştır. Silahdar İbrahim Paşa bu kritik süreçte İnebahtı, İstanköy ve Hanya muhafızlıklarında bulunmuştur.¹³ 15 Ekim 1719'da Ağrıboz muhafızlığına tayin edilmiştir.¹⁴ Ağrıboz muhafızlığı Silahdar İbrahim Paşa için bir dönüm noktası olmuştur. Uzun süreden beri Akdeniz'de korsanlık yapan Burunsuz Kapudan adlı korsanı yakalayarak İstanbul'a göndermesinden dolayı III. Ahmed'in teveccühünü kazanmış ve II. Mustafa'nın kızı Ayşe Sultan ile evlenmeye layık görülmüştür.¹⁵ 1720 tarihli bir mühimme kaydında düğün için İstanbul'a davet edildiği ve Maraş Beylerbeyliği'nin kendisine tevcih edildiği yazılıdır.¹⁶ Silahdar İbrahim Paşa ile Ayşe Sultan'ın düğünü 18 Eylül-2 Ekim 1720 tarihleri arasında yapılmıştır. Düğünden sonra Silahdar İbrahim Paşa'nın Ayşe Sultan'ın Ortaköy'deki konağına yerleştiği ve bir süre İstanbul'da kaldığı görülmektedir.¹⁷ Bu esnada İbrahim Paşa'nın Maraş Beylerbeyliği'ne tayini askıya alınmış ve 1721 yılında Erzurum Beylerbeyliği ile görevlendirilmiştir.¹⁸ Osmanlı Devleti, İran coğrafyasında meydana gelen gelişmeleri göz önüne alarak bu hamleyi yapmış olmalıdır.

Silahdar İbrahim Paşa Erzurum'a ulaştıktan sonra mesaisinin büyük bölümünü Osmanlı-Safevi ilişkilerine ayırmıştır. İran'da meydana gelen karışıklıklar, Şirvan ve Dağıstan bölgesindeki Sünni Müslümanların yardım talepleri ve Rusların Hazar Denizi üzerinden İran ve Basra Körfezine inme çabaları sonucu 1723 yılında İran'a savaş açılmıştır.¹⁹ Erzurum Beylerbeyi Silahdar İbrahim Paşa, İran seferine serasker tayin edilerek Tiflis, Revan ve Azerbaycan'ı ele geçirmekle görevlendirilmiştir.²⁰ Ayrıca Van, Trabzon, Diyarbekir ve Sivas beylerbeyleri kendisine yardımcı tayin edilmiştir.²¹ Silahdar İbrahim Paşa, emri altındaki kuvvetlerle birlikte Gürcistan topraklarına girmiş, sırasıyla Gori Kalesi, Kaygulu Nahiyesi ve Tiflis'i ele geçirmiştir. Bu başarılarından dolayı III. Ahmed tarafından taltif edilmiştir.²² Venedik elçisi; Silahdar İbrahim Paşa'nın Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'ya rakip olarak görüldüğünü ve Damad İbrahim Paşa'yı destekleyenlerin sayısının azalmaya başladığını yazmaktadır.²³ İran cephesinde elde edilecek bir başarının Silahdar İbrahim Paşa'yı veziriazamlık makamına kadar taşıması muhtemeldir. Ancak İbrahim Paşa, art arda gelen başarıların etkisiyle rehavete kapılmış ve ciddi hatalar yapmaya başlamıştır. Silahdar İbrahim Paşa, Tiflis'in anahtarlarını Osmanlı Devleti'ne teslim eden Muhammed Kuluhan'ın mirasına göz dikmekle suçlanmıştır. Ayrıca Muhammed Kuluhan'ın Tiflis hâkimi olması karşılığında Gence ve Revan'ı Osmanlı Devleti'ne dâhil edebileceği yönündeki teklifine kayıtsız kalmakla itham edilmiştir. Bunların dışında Vahtan Han tarafından gönderilen paralara tamah ettiği, Tiflis hükümetini Vahtan Han'ın yeni Müslüman olan oğlu Şehnevaz İbrahim'e senelik kırk bin kuruş karşılığında sattığı ve Tiflis'te bulunan İranlı tüccarlara

¹¹ Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *age*, C. II, s. 854, M. Münir Aktepe, "Baltacı Mehmed Paşa'nın 1711 Prut Seferi İle İlgili Emirleri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 1, 1970, s. 140, 164, 168.

¹² Mehmed Süreyya, *age*, C. I, s. 116.

¹³ *Age*, C. I, s. 116.

¹⁴ Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *age*, C. II, s.815.

¹⁵ Mehmet Topal, *Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa Nusretname Tahlil ve Metin (1106-1133/1695-1721)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001, s. 911.

¹⁶ BOA *Mühimme Defteri (MD) 129*, s. 237.

¹⁷ Mehmet Arslan, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri*, C. 3 Vehbi Surnamesi, Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009, s. 116, 178, 251., Hafız Mehmed Efendi, *Şehzadelerin Sünnet Düğünü, Sûr-ı Hümayûn, 1720*, Haz.: Seyit Ali Kahraman, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2016, s. 185.

¹⁸ Râşid Mehmed Efendi, Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *age*, C. II, s. 1215.

¹⁹ M. Münir Aktepe, "Ahmed III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 2, İstanbul 1989, s. 36.

²⁰ BOA, *MD 131*, s. 57.

²¹ BOA, *MD 131*, s. 63, 67, 68, 84.

²² BOA, *MD 131*, s. 195, 196.

²³ Mary Lucielle Shay, *Venedik Balyoslarının Bakışıyla Osmanlı İmparatorluğu Lale Devri ve Sonrası (1720-1724)*, Çev.: Münir Akın, Ark Yayınları, İstanbul 2009, s. 30.

kötü muamelede bulunulmasına göz yumduğu iddia edilmiştir.²⁴ Ayrıca Çıldır Beylerbeyi İshak Paşa'yı haksız yere hapsedmek ve mallarını gasp etmekle suçlanmıştır.²⁵ Yapılan tahkikat sonucunda Silahdar İbrahim Paşa İran seraskerliği ve Erzurum Beylerbeyliği'nden azledilerek 17 Temmuz 1724'te İçel Sancağı muhafızlığı ile görevlendirilmiştir. Venedik elçisi, Sultan III. Ahmed'in onu öldürtmek istediğini ancak Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın araya girmesiyle hayatının bağışlandığı bilgisini vermektedir.²⁶ İbrahim Paşa mallarını ve hazinesini almak için Erzurum'a doğru hareket ettiği sırada Erzurum yakınlarındaki Şeyh Kendi Köyü'nde hayatını kaybetmiştir.²⁷

İbrahim Paşa'nın dış görünüşü hakkında yeterli bilgi yoktur. Fransız elçisi Marki de Bonnac sarı lakabı ile anıldığını yazmaktadır.²⁸ Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa "masdı",²⁹ Mehmed Süreyya ise "minder musdisi" lakabını taşıdığını ifade etmektedir.³⁰ Masdı kelimesi sözlüklerde kısa boylu, bacaksız, cüce, bacaklarını açarak yürüyen kişi anlamına gelmektedir. İbrahim Paşa'nın fiziksel yapısından dolayı bu lakabın kendisine verildiği düşünülmektedir. Akıllı, okuma ve yazmaya düşkün, latif ve hoş sohbet bir kişi olduğu ifade edilmektedir.³¹ Nitekim Mehmed Nail Tuman, *Tuhfe-i Naili* isimli eserinde onu İstolçeli şairler arasında göstermektedir.³²

Hükümet, İbrahim Paşa'nın ölüm haberini alır almaz duruma müdahale etmiş, gerek paşanın yanındaki ve gerekse Erzurum'daki bütün mallarının muhafaza altına alınmasını emretmiştir. Erzurum kadısı, Erzurum yeniçeri serdari ve şehrin diğer yöneticilerine gönderilen fermanlarda İbrahim Paşa'nın İran seferini gerekçe göstererek Erzurum, Kars ve Ahıska hazinelerinden çeşitli adlar altında 1.000 kese akçeden fazla para tahsil ettiği, bu parayı seferde kullanılmayıp zimmetine geçirdiği yazılmıştır.³³ Bu sebeple İbrahim Paşa'nın mallarının devlet tarafından müsadere edileceği bildirilmiştir. Müsadere işlemi Erzurum kadısı ve şehrin diğer ileri gelenlerinin gözetiminde Erzurum gümrük emini Hacı Osman Ağa ve kapıcıbaşı Hacı Mehmed Ağa tarafından yapılmıştır.³⁴

Müsadere işlemine kitapların yazımı ile başlanmış, mücevherat ve kıymetli eşyalar, kıyafetler, ev eşyaları ve döşemeler, binit ve koşum takımları, silahlar, köleler ve binek hayvanlarının yazımı ile devam edilmiştir. Yazım esnasında en ince ayrıntıya kadar girilmiş, malların nerede üretildikleri, hangi kumaştan yapıldıkları, renk, desen ve modelleri belirtilmiştir. Müsadere işleminin tamamlanmasından sonra İbrahim Paşa'nın bazı ev ve mutfak eşyaları müzayede yoluyla Erzurum'da satılmış, deve ve katırları ücreti mukabilinde yeni Erzurum Beylerbeyi Hacı Mustafa Paşa'ya devredilmiştir. Kitaplar, mücevherler, kıymetli eşyalar, kıyafetler, köleler ve değerli binek hayvanları ise Trabzon üzerinden gemi ile İstanbul'a gönderilmiştir.

Silahdar İbrahim Paşa ömrünün çoğunu İstanbul'a uzak eyaletlerde devletine hizmet etmekle geçirmiş elit bir devlet adamıdır. Bu çalışmada İbrahim Paşa'dan geriye kalanların transkripti ve değerlendirilmesi yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı XVIII. yüzyıl Osmanlı dünyasında taşrada görev yapan bir devlet adamının giyim-kuşam tarzı, ev dekorasyonu, seferlerde veya teşrifat törenlerinde neler kullandığı sorularına cevap bulmaktır. Kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı

²⁴ Râşid Mehmed Efendi, Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, *age*, C. III, s. 1334.

²⁵ BOA. MD 131, s. 202.

²⁶ Shay, *agm*, s. 145.

²⁷ BOA AE.SAMD III 205/19763

²⁸ *İstanbul'da Fransız Elçiliği Marki de Bonnac'ın Tarihi Hatırat ve Belgeleri*, Çev.: Ali Şevket Bizer, Haz.: Mustafa Daş, TTK Yayınları, Ankara 2017, s. 234.

²⁹ Topal, *agt*, s. 911.

³⁰ Mehmed Süreyya, *age*, C. I, s. 117.

³¹ *Age*, C. I, s. 117.

³² Harun Gündüz, *Mehmet Nail Tuman ve Tuhfe-i Naili'si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 1-100)*, (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir 2009, s. 73.

³³ BOA. AE.SAMD III 205/19763

³⁴ BOA. Maliyeden Müdevver Defterler, (MAD.d) 665, s. 2

Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver Defterler kataloğunda yer alan MAD.d 665 numaralı defter kullanılmıştır. Ayrıca diğer arşiv malzemeleri ile bu konu ile ilgili yazılan araştırma ve inceleme eserlerden istifade edilmiştir.

1. İbrahim Paşa'nın Ailesi ve Hanehalkı

Aralarında akrabalık bağı olsun ya da olmasın bir konutun tamamında veya bir bölümünde ikamet edip, temel ihtiyaçlarını birlikte karşılayan, hanenin hizmetinde veya yönetiminde görev alan kişilere hanehalkı denilmektedir.³⁵ İbrahim Paşa'nın hanehalkını hizmet edilenler ve hizmet edenler olmak üzere iki sınıfa ayırmak mümkündür. Hizmet edilenler sınıfı İbrahim Paşa'nın eş ve çocukları, hizmet edenler sınıfı ise köle ve cariyelerden oluşmaktadır.

İbrahim Paşa, daha önce ifade edildiği üzere 1720 yılında II. Mustafa'nın kızı Ayşe Sultan ile evlenmiş ve damâd-ı şehriyârî unvanını almıştır. İbrahim Paşa'nın Ayşe Sultan'dan önceki eş ve çocuklarının tespiti için muhalefat defteri üzerindeki bazı ifade ve şerhlerden istifade edilmiştir. Söz konusu defterde bazı mücevherat ile köleler üzerinde Abdurrahman Bey, Nurullah Bey, Sunullah Bey, Mesud Bey, Hadice Hanım, Zübeyde Hanım, Fatıma Hanım, Nas Kadın ve Refika Kadın isimli kişilerin hak talep ettiği görülmektedir.³⁶ Osmanlı miras hukukunda ölen kişilerin mal varlığı üzerinde hak talep etme yetkisi, öncelikle kişinin eş ve çocuklarına aittir. Ayrıca Nurullah Bey'in Silahdar İbrahim Paşa'nın oğlu olduğu ve İstanbul'da çeşitli devlet görevlerinde bulunduğu tespit edilmiştir.³⁷ Bu bilgilerden hareketle Abdurrahman Bey, Nurullah Bey, Sunullah Bey ve Mesud Bey'in İbrahim Paşa'nın oğulları; Hadice Hanım, Zübeyde Hanım, Fatıma Hanım, Nas Kadın ve Zemine Kadın'ın eş veya kızları olduğu söylenebilir.

İbrahim Paşa'nın hanehalkını meydana getiren ikinci unsur köle ve cariyelerdi. İbrahim Paşa sarayında *kırk erkek köle ve yirmi üç cariye* görev yapmaktaydı. Cariyelerin dokuzu Gürcü, biri de Eflak asıllı idi. Geri kalan cariyelerin nereli olduklarına dair herhangi bir bilgi yoktur. Topkapı Sarayındaki Harem Teşkilatı'na benzer bir yapılanmanın olduğu yani cariyeler arasında acemi cariye, kalfa ve usta şeklinde bir hiyerarşi kurulduğu düşünülmektedir. Cariyelerin önemli bölümü hizmetçi cariye statüsündeydi. Yani yemek pişirmek, İbrahim Paşa ve ailesinin çamaşırlarını yıkamak, sarayın temizliğini yapmak bunların sorumluluğu altındaydı. Haremin başında Muhterem, Halil, Beşir ve Bilal adında dört tavaşi/siyahî hadım köle bulunmaktaydı. Bunlar cariyeleri korumak, cariyeler ile diğer saray mensupları arasındaki ilişkileri düzenlemek ve cariyelerden biri dışarı çıkacağı zaman ona refakat etmekle görevlendirilmişti. Sarayın muhafazası, hayvanların bakımı ve sarayın diğer ihtiyaçlarının karşılanması erkek kölelerin sorumluluğu altında idi. Erkek kölelerin on tanesi Gürcü, dört tanesi Eflak asıllı ve biri de kızılbaş idi. Bunlar çoğunlukla Abdülkerim, Abdülaziz, Abdülvehhab, Abdüssamed İsa, Musa, Süleyman isimler taşımaktaydı. Sarayda özellikle Gürcü veya Eflak asıllı köle ve cariyeler ön plana çıkmaktaydı. Gürcü köle ve cariyelerin İbrahim Paşa'nın serasker olarak tayin edildiği Gürcistan seferinde alınan esirlerden oluştuğu tahmin edilmektedir.

2. Ev Dekorasyonu

İbrahim Paşa görevi gereği paşa sarayı adı verilen konaklarda ikamet etmekteydi. Hane halkının gündelik yaşantılarını idame ettikleri oturma odaları ile divanhane, hamam ve mutfak gibi bölümlerden oluşan paşa sarayı; hem konut hem de eyaletin idare merkezi olarak kullanılmaktaydı.³⁸ Evin en faal ve kalabalık bölümü beylerbeylik divanının toplandığı divanhane idi. Hazine defterdarı, timar defterdarı, eyalet kadısı, tezkireci ve ruznamecinin de hazır

³⁵ Tayyar Doğan, *Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü*, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2012, s. 4.

³⁶ BOA. MAD.d 665, s. 13-14.

³⁷ Mehmed Süreyya, *age*, C. IV, s. 181.

³⁸ Dündar Aydın, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı Kuruluş ve Genişleme Devri (1535-1566)*, TTK Yayınları, Ankara 1998, s. 179.

bulunduğu divanda askerî, hukukî ve mali meseleler görüşülmekte, halkın dilek ve şikâyetleri dinlenmekteydi.³⁹ Divanhane aynı zamanda çalışma odası olarak kullanılmaktaydı. Burada peştahta adı verilen altı adet mobilya mevcuttu. İçerisinde yazı takımı bulunan çekmece veya üzerinde yazı takımı olan masaya peştahta adı verilmekteydi.⁴⁰ İbrahim Paşa'nın sahibi olduğu peştahtaların ikisi sedefkâri, ikisi ayineli (aynalı), ikisi de peştahta-ı sa'y idi. Anlaşıldığı kadarıyla sedefkâri ve ayineli peştahtalar içerisine kıymetli evrak veya değerli eşyalar konulan çekmeceler idi. Peştahta-ı sa'y'lar ise çalışma masası olarak kullanılmaktaydı. Bunların üzerinde beyaz kağıd, mukavva bir devat ve resmi yazışmalarda kullanılan eyalet mührü bulunmaktaydı.⁴¹ Divanhanede ayrıca sedefkâri bir çekmece ile bu çekmeceyi açıp kapatmakta kullanılan gümüş bir anahtar vardı. Çekmece içerisinde bir adet altın hançer, bir adet altın kuşak, bir adet altın sorguç, iki adet altın saat, iki adet sırmalı makrama, bir adet itr-ı şahî şişe ve küçük bir para koleksiyonu vardı. Para koleksiyonu bazı eski paralar ile İbrahim Paşa'nın görev yaptığı veya ziyaret ettiği yerlerde kullanılan altın paralardan oluşmaktaydı. Kırmızı kese içerisinde muhafaza edilen para koleksiyonu içerisinde bir adet Bizans altını, altı adet Macar altını, altı adet Mısır zincirli, yirmi dört adet İstanbul zincirli ve yirmi altı adet fındık altını bulunmaktaydı.⁴² Ayrıca divanhanenin duvarlarına iki adet murakka hatt asılmıştı.⁴³

Misafirler baskı veya süzeni (iğne işi) tekniği ile dokunmuş, farklı renk ve desenlerde yirmi sekiz mak'adda ağırlandırmaktaydı. Çeşitli kumaşlardan yapılmış, ön tarafı saçaklı örtülere mak'ad adı verilmekteydi.⁴⁴ Bunlar sedir olmaktan ziyade yastık ve minderlerle birlikte sedirin döşemesini oluşturan örtülerdi.⁴⁵ Ayrıca oturanların rahat edebilmesi için altmış yedi çift yastık ve beş adet minder bulunmaktaydı. Yastık ve minderlerin çoğu Bursa, Mardin, Sakız ve Frenk yapımı idi.

Sarayın döşenmesinde on adet orta kilim ve on altı adet küçük kilimden istifade edilmekteydi. Kilimlerden boşa kalan yeleri doldurmak için namaz seccadesinden büyük halı seccadeleri kullanılmaktaydı. İbrahim Paşa'nın ikisi Sakız'da biri Bağdat'ta dokunmuş altı seccadesi vardı. Evde ayrıca dört adet Cezayir ihramı, iki adet Horasan keçesi ve iki adet kebe örtüsü bulunmaktaydı. Döşeme şeklinde kaydedilen farklı yaygı türleri ise muhtemelen evin göz önünde olmayan yerlerine sermek için kullanılmaktaydı. Kapı ve pencereler İran, Sakız ve Mardin'de dokunmuş on yedi perde ile kapatılmaktaydı. İran'da dokunan perdelerin tamamı zerbaft adı verilen sırmalı kumaştan yapılmıştı. Zerbaft perdeler divanhane gibi sarayın göz önünde olan odalarının pencerelerine çekilirken, diğer perdeler arka planda olan odaların pencerelerine çekilmekteydi.

Konağın aydınlatılması askılar (askılı kandiller) ve şamdanlarla yapılmaktaydı. Tavana asılan süslü ve gösterişli aydınlatma aracına askı adı verilmekteydi. Askının kollarında mum dikilen yerler bulunmaktaydı.⁴⁶ İbrahim Paşa'nın sahibi olduğu askı 390 dirhem (yaklaşık olarak 1.158 gram) gümüşten yapılmıştı. Konağın aydınlatılmasını sağlayan bir diğer araç şamdan idi. Şamdan taşınabilir aydınlatma aracı olup evin farklı bölümlerinde kullanıma uygundu.⁴⁷ Evde ikisi büyük biri küçük olmak üzere üç gümüş şamdan bulunmaktaydı. Şamdanlar geceleri odanın ortasındaki

³⁹ Mehmet İpşirli, "Beylerbeyi", *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 69-74.

⁴⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983, s. 779.

⁴¹ BOA. *MAD.d* 665, s. 7, 9.

⁴² BOA. *MAD.d* 665, s. 6.

⁴³ BOA. *MAD.d* 665, s. 5.

⁴⁴ Pakalın, *age*, C. II, s. 393.

⁴⁵ Fatih Bozkurt, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya 2011, s. 250.

⁴⁶ Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*, Haz.: Kâzım Arısan-Duygu Arısan Günay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995, s. 206

⁴⁷ Gökhan Civelek, "XVII. Yüzyıl Ortalarında Eit Bir Kadının Terekesi: Manastır'lı Aişe Hatun", *Atatürk üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 54, Temmuz 2015, s. 248.

küçük yuvarlak bir masa üzerine konulmaktaydı.⁴⁸ Şamdanlarda tıpkı askılar gibi birkaç kollu olup, her koluna bir mum dikilmekteydi.⁴⁹ Mumların uzayan fitilleri gümüş kakmalı iki adet mum mikrası (mum makası) ile kesilmekteydi.

3. Mutfak Aletleri ve Yemek Servisi

Yemekler genellikle ocak üzerinde pişirilmekteydi. Mutfağın köşesinde yer alan, bir baca yardımıyla içerideki dumanın dışarıya çıkmasını sağlayan, taştan mamul sabit pişirme aracına ocak adı verilmekteydi. Ağır ateş isteyen yemekler genellikle ocak üzerinde yapılmaktaydı. Ayrıca evin sıcak su ihtiyacı da ocaktan temin edilmekteydi. Isıtma veya pişirme işlemi tamamlandıktan sonra ateş köz haline getirilir, üstü külle örtülerek sönmemesi sağlanırdı.⁵⁰ İhtiyaç durumunda küllenmiş ateş gümüş bir maşa yardımıyla yeniden harlanır, ateş aramaya gerek duymaksızın ocak kullanıma hazır hale getirilirdi. Faal olmayan zamanlarda ocağın önüne basma veya çukadan yapılmış ocak perdeleri çekilirdi.

Bir kısım yemekler ise açık havada sacayakları ve saclar üzerinde pişirilmekteydi. Üzerine sac, kazan veya tencere konulan üçayaklı pişirme aracına sacayağı adı verilmekteydi.⁵¹ Sarayda çeşitli büyüklüklerde beş adet sacayağı bulunmaktaydı. Ekmek, yufka ve gözleme gibi hamur işleri birisi demirden mamul iki adet sac üzerinde yapılmaktaydı. Kadayıf, börek ve baklava gibi hamur işleri tepside, et ürünleri tavada, çorbalar ve pilavlar tencerede pişirilmekteydi. Tereyağını eritmek için yamak adı verilen mutfak gereci kullanılmaktaydı. Sulu yemeklerin pişirilmesi, süzülmesi ve servis edilmesi kepçe, kevgir ve süzgeçlerle yapılmaktaydı. Helva ve macun gibi yiyecekleri karıştırmak, dövmek ve kaplarından çıkarmak için demir mablaklardan istifade edilmekteydi.⁵²

Yemekler sedeften mamul üçayaklı yemek iskemlesi veya sofralar üzerine konulan gümüş sinilerde ikram edilmekteydi. Sini üzerine yemek yiyeceklerin sayısı kadar kaşık ve ekmek konulmakta, yemekler kapaklı ya da kapaksız bakır veya gümüşten yapılmış sahanlar içerisinde sunulmaktaydı.⁵³ Yemekten önce ellerin yıkanması adettendi. Saray görevlileri gümüş veya porselenden mamul leğen ve ibrikler ile hanehalkı ve misafirlerin ellerini yıkamasına yardımcı olmaktaydı.⁵⁴ Pilavlar lenger adı verilen büyük sahanlarda,⁵⁵ çorba ve hoşaf gibi sulu yiyecekler ise Çin veya İran porseleninden mamul tas ve kâselerde ikram edilmekteydi. Kaşıkların bir kısmı kaplumbağa kabuğu (bağa), kemik ve gümüşten yapılmıştı. Yemek ve tatlılar için ayrı kaşıklar kullanılmaktaydı. Su; sitiller içerisinde sofraya getirilmekte, kâse veya taslarda içilmekteydi. Sofraya oturanların dizlerine çeşitli renk ve desenlerde makrama ve peşkirler örtülmekteydi. Önemli misafirlerin ağırlandığı sofralarda iki sırmalı makrama ile bir mor atlas üzerine sırma işlemeli makrama kullanılmaktaydı. Gündelik hayatta ise birisi işlemeli üç taam makraması, beş nakışlı el makraması, altı nakışlı yağ makraması ve bir taam peşkirinden istifade edilmekteydi.

Mutfakta pek çok taşıma ve saklama kabı mevcuttu. Yoğurt ve sadeyağ bakraçlarda; turşu, zeytin ve zeytinyağı kavanozlarda, ekmek ve üzüm ise sepetlerde muhafaza edilmekteydi.⁵⁶

Yemek yedikten sonra eller bir kez daha yıkanmakta, daha sonra görevliler tarafından misafirlerin ellerine ve mendillerine güllsuyu dökülmekte idi. Bunun için tamamı gümüşten

⁴⁸ Mouradgea D'ohsson, *XVIII. Yüzyıl Türkiye'sinde Örf ve Adetler*, Çev. Zehran Yüksel, Tercüman 1001 Temel Eser, s. 98.

⁴⁹ Abdülaziz Bey, *age*, s. 205

⁵⁰ Kudret Emiroğlu, *Gündelik Hayatımızın Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017, s. 116.

⁵¹ Priscilla Mary Işın, *Osmanlı Mutfak Sözlüğü*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010, s. 327.

⁵² *Age*, s. 251.

⁵³ Özge Samancı, "Alaturkadan Alafrangaya: 19. Yüzyılda Osmanlı Saray Mutfaklarında Kullanılan Araç ve Gereçler", *Türk Mutfağı*, Ed. Arif Bilgin-Özge Samancı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2008, s. 317

⁵⁴ D'ohsson, *age*, s. 32

⁵⁵ Priscilla Mary Işın, *age*, 244

⁵⁶ Samancı, *age*, s. 309.

yapılmış beş adet gülabdandan istifade edilmekteydi. Ayrıca yemek yiyenlerin kıyafetleri ile yemek yenilen yerin kötü kokulardan arındırılması için buhur yakılmaktaydı. Yakıldığı zaman güzel koku veya kokulu duman çıkaran bitki, tohum, kök gibi maddelere *buhur*, içinde tütsü yakılan maden, porselen veya seramikten yapılan özel kaplara ise *buhurdan* adı verilmekteydi.⁵⁷ İbrahim Paşa'nın buhurdanlardan birisi altından mamul olup, inci, zümrüt ve firuze ile gibi taşlarla süslenmişti. Başka bir buhurdan taştan yapılmış idi. Bu buhurdanın pervazı ve tabağı altın idi. Konakta ayrıca gümüşten yapılmış yedi buhurdan daha bulunmaktaydı.

4. Kitap, Kahve ve Nargile

İbrahim Paşa kitap okumayı seven, ilim ve irfana düşkün bir devlet adamı idi. O; mesleği gereği sadece tarih ve siyaset gibi alanlarla ilgilenmemiş, dinî ilimler, edebiyat, tasavvuf, ahlak, felsefe, mantık, astronomi, tıp gibi pek çok ilim dalı ile hem hal olmuştu. Kütüphanesinde *üç yüz altmış dört* adet hitap bulunmaktaydı. Bunların *yüz on tanesini* dinî kitaplar, *doksan sekizini* edebî kitaplar, *otuz ikisini* tasavvuf ve ahlaka yönelik kitaplar, *otuz birini* tarihî kitaplar, *on yedisini* Arapça ve Farsça dilbilgisine yönelik kitaplar, *on altısını* ansiklopedi ve lügat tarzı kitaplar, *on birini* felsefe ve mantık ile ilgili kitaplar ve *kırk dokuzunu* da diğer alanlarla ilgili yazılmış kitaplar oluşturmaktaydı. En çok okuduğu yazarlar Kâtib Çelebi ve Nâbî idi. Kütüphanesinde bulunan eserler arasında ünlü ortaçağ âlim ve mutasavvıfları tarafından kaleme alınan klasik eserler olduğu gibi, Osmanlı döneminde yazılan çağdaş eserler de mevcuttu.⁵⁸

İbrahim Paşa'nın gündelik hayatında kahvenin ayrı bir yeri vardı. Konağa gelen misafirlere kahve ikram etmek adettendi. Kahve, tunç havanda dövülerek toz haline getirilmekte ve gümüş ibrikler içerisinde pişirilmekteydi. Kahve sunumunun başlıca gerci leğen ve ibrikten oluşan sitil takımı idi. Gümüşten mamul sitil leğenin ortasındaki çukura küllü ateş, onun üzerine de içi kahve dolu ibrikler konmakta, böylece kahvenin sıcak kalması sağlanmaktaydı. Sitil leğeni kenarlarına takılan üç zincir yardımıyla taşınmaktaydı.⁵⁹ Kahve; son olarak birbirinden değerli fincanlarla ikram edilmekteydi. Fincanların tamamı fağfur adı verilen Çin porseleninden yapılmıştı. Bunlar içerisinde en değerli olanı altın kakmalı, yakut taşlarla süslenmiş fağfur fincandı. Bunun haricinde mineli ve çargül desenli pek çok fincan bulunmaktaydı. Fincanların el yakmaması ve rahat bir şekilde tutunabilmesi için zarf adı verilen küçük kap ve kadehler kullanılmaktaydı.⁶⁰ Zarflar; kaplumbağa kabuğu (bağa), balık dişi, kemik, bakır ve gümüşten yapılmıştı. Yine gümüşten mamul kahve sinileri, kahve tabakları ve içenlerin dizlerine örtülen makrama veya kahve peşkirleri bulunmaktaydı. Kahve sunumu saraydaki köle ve cariyeler tarafından yapılmaktaydı. Bir görevli içerisinde fincan ve zarflar olan kahve tepsisini, bir diğeri sitil takımını taşımaktaydı. Üçüncü görevli makrama ve kahve peşkirlerini getirerek misafirlerin dizlerine sermekteydi. Diğer görevliler ibriklerdeki kahveyi fincanlara boşaltarak misafirlere ikram etmekteydi.⁶¹ Bazı zamanlarda kahvenin içine kakule ve karanfil katılmakta⁶², kahvenin yanında lokum verilmekteydi.⁶³ Kahveye şeker ilave edenler için iki gümüş şeker fanusu ve şeker

⁵⁷ Serkan Gedük, "Osmanlı Saray Kültüründe Buhur ve Gülsuyu Geleneği", *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık-6*, Ed. A. Haluk Dursun, İstanbul 2013, s. 128-131.

⁵⁸ Silahdar İbrahim Paşa'nın kitapları başka bir makalede değerlendirilmiştir.

⁵⁹ Ayça Özer Demirli-Nurten Öztürk, "Osmanlı'da Kahve Kültürü ve Sunumu", *Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi*, S. 5, 2010, s. 34.

⁶⁰ Hacer Arslan Kalay, "Osmanlı Maden Sanatında Fincan Zarfı ve Bitlis Etnografya Müzesi'nde Bulunan Fincan Zarfları", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 73, Temmuz 2018, s. 148.

⁶¹ Zeynep Tarım, "Osmanlı Devlet Teşrifatında Kahve İkrâmı", *Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Ed. Ersu Pekin, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2015, s. 209

⁶² Jean Thevenot, *1655-1656'da Türkiye*, Çev.: Nuray Yıldız, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1978, s. 91.

⁶³ Mehrad Kia, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Gündelik Hayat*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013, s. 243.

kaşığı bulunmaktaydı.⁶⁴ Ziyaretin uzun sürmesi halinde misafirlere bir kez daha kahve ikram edilmesi adettendi.⁶⁵

Kahve içmeden önce veya kahve içtikten sonra misafirlere reçel ve şerbet sunmak gelenek haline gelmişti. En çok tercih edilen reçel türü gülden yapılan gülbeşeker idi. Gülbeşeker reçeli özel tabak ve kaşıklarla sunulmaktaydı. Aynı şekilde şerbet hazırlanması ve sunulması içinde özel mutfak gereçleri bulunmaktaydı. Şerbetler, gümüş şerbet ibrikleri içerisinde misafirlerin bulunduğu odaya taşınmakta, Acem veya Çin yapımı porselen kâselerde içilmekteydi. Ayrıca şerbet içerken misafirlerin dizlerine örtülen şerbet makramaları bulunmaktaydı. İbrahim Paşa'nın sahip olduğu kahve, gülbeşeker ve şerbet takımları Tablo 1'de şu şekilde kaydedilmiştir.

Tablo 1: İbrahim Paşa'nın Sahip Olduğu Gülbeşeker, Kahve ve Şerbet Takımları

Gülbeşeker Takımları	Kaşık	Sedef gülbeşeker kaşığı	1
	Kaşık	Gülbeşeker kaşığı	12
	Tabak	Gülbeşeker tabağı	9
Kahve Takımları	Fincan	Altun kakmalı hurda yakut taşla murassa kemik zarflı fağfur fincan	1
	Fincan	Çargül fincan balık dişi zarflarıyla	2
	Fincan	Minekâri zarflı çargül fincan	1
	Fincan	İşleme zarf kebesi ve bağa zarf	1
	Fincan	Ağrıboz taş fincan ve zarf	1
	Fincan	Sim fincan zarfı	14
	Fincan	Def'a sim zarf	3
	Fincan	Mineli bakır fincan zarfı	2
	Fincan	Kebir fağfur fincan	1
	Fincan	Fağfur fincan	8
	Fincan	Düz zarflı fağfur fincan	2
	Havan	Tunç havan ve deste	1
	İbrik	Sim kahve ibriği ve sitil	4
	İbrik	Def'a sim kahve ibriği	4
	Sini	Sim kahve sinisi	1
	Sini	Sim kahve sinisi kebir - sağır	8
	Tabak	Sim kahve tabağı sağır	2

⁶⁴ BOA MAD.d 665, s. 10.

⁶⁵ D'ohsson, *age*, s. 54.

	Peşkir	Al kahve peşkiri	1
Şerbet Takımları	İbrik	Sim şerbet ibriği	3
	Kâse	Fağfur şerbet kâsesi	15
	Kâse	Sağır şerbet kâsesi (İkisi Acemîdir)	3
	Makrama	Şerbet makraması	9

Satranç ve nargile İbrahim Paşa'nın en büyük tutkuları arasındaydı. Evde bir adet mükevver (sarı) satranç takımı ile kıymetli bir nargile takımı mevcuttu. İbrahim Paşa satrancı basit bir vakit geçirme aracı olarak görmemiş, bu oyunun bütün inceliklerini öğrenmek için iki adet anonim satranç risalesi temin etmişti.⁶⁶ Maddi unsurun dikkat çeken öğelerinden biri olan nargile beş adet orta boy yakut, yetmiş adet küçük boy yakut, yetmiş adet zümrüt ve dokuz inci ile tezyin edilmişti. Ayrıca Muhammedkulu Han tarafından kendisine altın bir ağız ucu veznesi hediye edilmişti.⁶⁷

5. Giyim-Kuşam

5.1. İç Giyim Eşyaları

İbrahim Paşa'nın iç giyim eşyaları belden aşağı giyilenler ve belden yukarı giyilenler olmak üzere iki kısma ayrılmaktaydı. Belden aşağı kısma giyilen ilk kıyafet dondu. Doğrudan ten üstüne giyilen donun ağı geniş ve paçaları ayak bileklerine kadar uzundu. Paça ağızları ayağın rahat geçmesi için yırtmaçlı yapılmıştı. Paçaların iki başında birer paça bağı bulunmaktaydı. Bel bölümünde ise iki parmak genişliğinde, adeta boruya benzeyen ve uçkurluk adı verilen bir bölüm bulunmaktaydı. Don belden uçkurla, ayak bileklerinden bağcıklarla bağlanmaktaydı.⁶⁸ İbrahim Paşa'nın kıyafetleri arasında Acem veya İstanbul dibasından dokunmuş tamamı çiçek desenli on bir don bulunmaktaydı. Ayrıca don dikiminde kullanılan farklı renk ve desenlere sahip kumaşlar mevcuttu.

Donun üzerine boyu ayak bileklerine kadar uzanan, paçaları dar, mestli çakşır giyilmekte,⁶⁹ çakşırın üzerine beli sıkı tutmak için iç kuşağı sarılmaktaydı. Uzun ve dar bir kumaştan yapılan iç kuşağı, arkada kuyruk sokumu hizasından başlamakta, önden meme altına kadar uzamaktaydı. Mevsime göre pamuk veya yünden yapılmış iç kuşakları tercih edilmekteydi.⁷⁰ Şıklık ve zarafet iç kuşağında dahi söz konusuydu. İbrahim Paşa'nın giysileri arasında altından mamul küçük bir iç kuşağı bulunmaktaydı.

Belden yukarisına giyilen ilk kıyafet gömlekti. Gömlekler ince pamukludan yakasız olarak dokunmaktaydı.⁷¹ Gömleklerin etekleri dizden yukarıya kalır ve belden aşağı kalan bölümü iç donunun içine sokulurdu.⁷² İşlemeli veya sade çeşitleri bulunmaktaydı. Gömleğin üzerine iklim şartlarına bağlı olarak mintan veya kürdegi giyilmekteydi. Softan dokunan kısa etekli ve kısa kollu kıyafetlere kürdegi,⁷³ uzun kollu, uzun etekli ve yırtmaçlı kıyafetlere ise mintan adı verilmekteydi.⁷⁴ Genellikle kürdegiler daha çok yaz mevsiminde, mintanlar ise kış mevsiminde

⁶⁶ BOA. MAD.d 665, s. 5.

⁶⁷ BOA. MAD.d 665, s. 9-11.

⁶⁸ Reşad Ekrem Koçu, *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*, Doğan Kitap, İstanbul 2015, s. 99.

⁶⁹ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s. 69, Pakalın, *age*, C. I, s. 323.

⁷⁰ Koçu, *age*, s. 165-166.

⁷¹ Gülgün Üçel-Aybet, *Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)*, İstanbul 2010, İletişim Yayınları, s. 133.

⁷² Koçu, *age*, s. 131.

⁷³ *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 151.

⁷⁴ Koçu, *age*, s. 178.

giyilmekteydi. İbrahim Paşa'nın altı adet kürdegi ve pek çok mintanı vardı. Çoğunlukla beyaz, kırmızı, mavi, mor, cevzi gibi renkler tercih edilmişti. Kırmızı dibadan kesilen kürdegi diğerlerinden biraz farklıydı. Bu kürdegi üç çift altın ve zümrütle tezyin edilmişti. Bu kürdegi büyük olasılıkla Ayşe Sultan tarafından İbrahim Paşa'ya çeyiz olarak verilmişti. Kış mevsiminde kürdegi veya mintan üzerine zıbın adı verilen pamuklu bir yekek daha giyilmekteydi.⁷⁵ İbrahim Paşa'nın kıyafetleri arasında kutnudan dokunmuş üç zıbın bulunmaktaydı.

5.2. Dış Giyim Eşyaları

Dış giyim eşyalarından ilki çakşır ve zıbının üzerine giyilen entariydi. Entari; boyun bölgesinden başlayıp ayak bileklerine kadar uzanmakta ve bir nevi iç etekliği veya uzun gömlek olarak kullanılmaktaydı. Yakadan karın altına kadar düğme ile iliklenen entarilerin eteklerinin iki yanında uzun yırtmaçları ve yırtmaçlarının hemen üzerinde birer gizle cepleri vardı. Genellikle uzun kollu olmakla birlikte kısa kollu olanları da mevcuttu.⁷⁶ İbrahim Paşa'nın kıyafetleri arasında tamamı kutnudan dokunmuş üç entari bulunmaktaydı.

Entarinin üzerine beli sıkı tutmak için dış kuşak adı verilen uzun ve dar kumaş sarılmaktaydı. Bıçak, hançer ve tabanca gibi ateşli ve kesici silahlar, tütün ve para keseleri, saatler ve anahtarlıklar dış kuşak içerisine konulmaktaydı.⁷⁷ Dış kuşak; bu özelliğiyle İbrahim Paşa için hem bir süs ve gösteriş unsuru hem de cep vazifesi görmekteydi. Öte yandan gündelik hayatta kullanılan kuşaklar ile resmi tören ve merasimlerde kullanılan kuşaklar birbirinden farklıydı. Gündelik hayatta basma veya işleme şaldan dokunmuş sade kuşaklar tercih edilirken, resmi tören ve merasimlerde beş adet yakut ile süslenmiş altın kuşak kullanılmaktaydı.

İbrahim Paşa'nın dış giyim eşyası olarak tercih ettiği kıyafetlerden biri de biniş idi. Yüksek tabakadan devlet adamlarının giydikleri bedeni geniş, kolları bol ve uzun kıyafetlere biniş adı verilmekteydi.⁷⁸ İbrahim Paşa'nın sahip olduğu beş adet binişin ikisi siyah, diğerleri beyaz, kırmızı ve mor renkli idi. Siyah ve mor renkli binişler büyük olasılıkla cenaze merasimlerinde veya yas günlerinde kullanılmaktaydı. Genellikle sof ve hareden dokunan binişler yaz mevsiminde, çukadan dokunan binişler ise kışlık mevsiminde giyilmekteydi.

Binişin biraz daha bol kesimli olanına ferace adı verilmekteydi.⁷⁹ Softan dokunan feracelerin önleri açık ve etekleri yere kadar uzundu. Yuvarlak yaka veya "v" yaka şeklinde kesilmişlerdi.⁸⁰ Renk olarak ceviz, sümbül, meneviş, penbe, sarı ve kırmızı gibi renkler tercih edilmişti. Ferace bu özellikleriyle yaz mevsiminde giyinmek için oldukça uygundu.⁸¹ İbrahim Paşa'nın dış giyim eşyası olarak tercih ettiği kıyafetlerden biri de önü açık olacak şekilde dokunan⁸² ve üste giyilen bir kaftan türü olan kaba idi.⁸³ Atlas, germesud veya şaldan yapılan yedi adet kabanın ikisi düz ve sade, üçü ise çiçek desenli idi.

Kış mevsiminde ise daha çok çuka, germesud veya şaldan dokunan kalın giysiler veya kürk giyilmekteydi. Kürk; insanların kış aylarında ve soğuk günlerde kendilerini ısıtmak için giydikleri elbiselerin başında gelmekteydi Soğuk günlerde üst üste iki veya üç kürk giyenler

⁷⁵ Age, s. 252.

⁷⁶ Lale Görünür, Semra Ögel, "Osmanlı Kaftanları İle Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları", *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3 S. 1, Aralık 2006, s. 61.

⁷⁷ Koçu, age, s. 166, Thevenot, age, s. 82.

⁷⁸ Koçu, age, s. 45.

⁷⁹ Pakalın, age, C. I, s. 235.

⁸⁰ Hülya Tezcan, "Topkapı Sarayı Müzesi Giyim Kuşam Koleksiyonu Saray Kıyafetleri", *Osmanlı*, C. 11, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 517.

⁸¹ Seyyid Vehbi, *Sür-nâme Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı*, Haz.: Mertol Tulum, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018, s. 260-261.

⁸² Koçu, age, s. 182.

⁸³ Pakalın, age, C. II, s. 112.

vardı.⁸⁴ Beden, erkân, kubur ve kontoş⁸⁵ gibi farklı türleri olan kürk, ısınma aracı olmasının yanı sıra, kişinin mevkiini ve ekonomik düzeyini göstermesi açısından da önemliydi. Kürkün niteliği, biçimi ve süslemeleri, sahibinin rütbe ve görevini yansıtmaktaydı.⁸⁶ İbrahim Paşa'nın kıyafetleri arasında çeşitli renk ve motiflere sahip altı beden, dokuz erkân, yedi kubur ve beş kontoş bulunmaktaydı. Kapanıçeden daha aşağı olan kürke kontoş adı verilmekteydi.⁸⁷ Kontoşlar daha çok şal ve çukaya kaplı samur paçası, sincap, kakum gibi kürklerden dikilir ve düğmeleri sade olurdu.⁸⁸ Erkân kürkleri üst düzey saray ve devlet görevlileri yani erkân-ı devlet tarafından giyilmekteydi.⁸⁹

İbrahim Paşa'nın giydiği kürklerin çoğu samur, kakum ve karsak gibi hayvanların derilerinden yapılmış,⁹⁰ çuka, şal, sof ve gemesud gibi kumaşların üzerine dikilmişti. Samur derisinden yapılan kürkleri daha çok kış mevsiminde, kakum kürkleri ise yaz mevsiminde tercih edilmekteydi.⁹¹ İbrahim Paşa'nın sahip olduğu kürkleri Tablo 2'de şu şekilde kaydedilmişti.

Tablo 2: İbrahim Paşa'nın Sahip Olduğu Kürkleri

Beden	Germesuda kablulu sırt samur beden	1
	Şala kaplı samur paçası beden	1
	Germesud kaplı karsak göğsü beden	1
	Al gemesuda kaplı karsak göğsü beden	1
	Şala kaplı karsak göğsü beden	1
	Turuncu şala kaplı kakum beden	1
Erkân	Yeşil çukaya kablulu sırt samur erkân	1
	Nefti çukaya kablulu sırt samur erkân	1
	Beyaz çukaya kablulu sırt samur erkân	1
	Kırmızı çukaya kaplı sırt samur erkân	1
	Yeşil sofa kaplı kakum erkân	2
	Menevş sofa kaplı kakum erkân	1
	Al sofa kaplı kakum erkân	1

⁸⁴ Antonie Oliver, *18. Yüzyılda Türkiye ve İstanbul*, Haz.: Aloda Kaplan, Köprü Yayınları, İstanbul 2016, s. 180.

⁸⁵ Filiz Karaca, "Kürk", *DİA*, C. 26, Ankara 2002, s. 568-570.

⁸⁶ İbrahim Etem Çakır, "Osmanlı Sofya'sında İtibar ve Zenginlik Göstergesi Olarak Kürk", *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 24-28.

⁸⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 222.

⁸⁸ Tezcan, *agm*, s. 517

⁸⁹ Esra Keskinliç, "Kürk Sözlüğü", *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 229.

⁹⁰ Karaca, "Kürk", s. 568-570.

⁹¹ Zeki Tekin, "Osmanlılarda Kürk Kullanımı", *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 7., Zeki Tez, *Tekstil ve Giyim Kuşamın Kültürel Tarihi*, Doruk Yayınları, İstanbul 2009, s. 243-249., Nilay Ertürk, *Orta Asya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na Türklerde Giyim Kuşam*, (MÖ 5. Yüzyıl-MS 18. Yüzyıl), Hayalperest Yayınevi, İstanbul 2018, s. 70-71.

	Sarı sofa kaplu kakum erkân	1
Kontoş	Nefti çukaya kaplu sırt samur kontoş	1
	Yeşil çukaya kaplu beyaz delikli kontoş	1
	Al çukaya kaplu beyaz delikli kontoş	1
	Kimyonî çukaya kaplu Moskof paçası kontoş	1
	Nefti çukaya kaplu cılıkava kontoş	1
Kubur	Al konura (?) kaplu sırt samur kubur	1
	Turuncu şala kaplu sırt samur kubur	1
	Al sofa kaplu sırt samur kubur	1
	Cevzi sofa kaplu kakum kubur	2
	Al sofa kaplu kakum kubur	1
	Menevş sofa kaplu kakum kubur	1

İbrahim Paşa'nın teşrifat ve törenlerde kullandığı kıyafetlerin en gösterişlisi hil'at idi. Padişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen kürklü ve işlemeli kaftana hilat adı verilmekteydi.^{92 93} Hassü'l-has, hassü's-sade, kuşaklık has, kuşaklık sade ve ala gibi türleri olan hil'atler çoğunlukla görev tevcihi sebebiyle verilmekteydi.⁹⁴ Hil'at türleri içerisinde en üstün olanı değerli kumaşlardan yapılan ve üst düzey devlet görevlileri tarafından giyilen hassü'l has idi.⁹⁵ İbrahim Paşa'nın on beş tane hassü'l has hil'atı bulunmaktaydı. Ayrıca İbrahim Paşa'nın kıyafetleri arasında kendisine çeşitli vesilelerle hediye edilen veya kendisinin başkalarına hediye etmek için satın aldığı on iki kuşaklık hil'at mevcuttu.

Kış mevsiminde nadir olarak giyilen kıyafetlerden biri de aba idi. Yıkanmış ve taranmış yün yapağının keçeleştirilmesi ile elde edilen aba⁹⁶ soğuğu ve suyu geçirmemesi nedeniyle tercih edilmekteydi.^{97 98}

5.3. Başa Takılanlar

Osmanlı toplumunda kişilerin sosyal, ekonomik, kültürel, meslekî ve dinî statüsünü ortaya koyan en önemli kıyafet türü başlıktı.⁹⁹ İnsanlar, biçim özelliği, rengi ve üstüne takılan tüy ve sorguçlar sayesinde ilk kez gördükleri kişilerin dahi sosyal statüsü hakkında fikir sahibi

⁹² Keskinçilic, *agm*, s. 230.

⁹³ Banu Mahir, "Türk Kültüründe Hil'at Merasimleri", *Belleten*, C. 63, Aralık 1999, s. 745.

⁹⁴ Filiz Karaca, "Osmanlılar'da Hil'at", *DİA*, C. 18, İstanbul 1998, s. 27.

⁹⁵ Tuğba Güner, *XVIII. Yüzyıl Babıali Merasimlerinde Kılık Kıyafet*, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, s. 73.

⁹⁶ Serap Mutlu-Banu Aydın-Zeliha Sarıkaya Hünerel, "Osmanlı Saray Kumaş Desenlerinin Giysi Yüzey Tasarımlarında Kullanılması", *ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies)*, <https://docplayer.biz.tr/110851124-Osmanli-saray-kumas-desenlerinin-giysi-yuzey-tasarimlarinda-kullanilmasi.html> (E.T. 02.09.2022)

⁹⁷ Fikri Salman, "Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, S. 6, 2004, s. 16.

⁹⁸ Tez, *age*, s. 243-249.

⁹⁹ Betül İpşirli Arğıt, "Osmanlı İstanbul'unda Giyim Kuşam", *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, Ed. Coşkun Yılmaz, C. IV, İstanbul 2015, s. 232.

olabilmekteydi. Başlığın kullanılmasının bir diğer sebebi ise başı aşırı sıcaktan koruma ve vücut ısısını muhafaza etme gayesi idi. Özellikle gündüzleri sıcak ve geceleri soğuk olan bölgelerde kadın ve erkekler tarafından başlık kullanılması bir zaruretti.¹⁰⁰

Erkek başlıkları çoğunlukla kavuk, külah, takke ve fes gibi başlıklarını üzerlerine sarılmış tülbent veya şaldan meydana gelmekteydi.¹⁰¹ Sarık; kavuk veya takke üzerine katlar halinde ve çeşitli şekillerde sarılmaktaydı. Rütbe yükseldikçe kavuğun büyüklüğü artmakta ve katlama şekli değişmekteydi.¹⁰² Usulüne uygun sarık sarmak kolay bir iş değildi. Başta padişah olmak üzere üst düzey devlet adamlarının mahiyetinde sarıkbaşı adı verilen bir görevli bulunmaktaydı.¹⁰³ İbrahim Paşa başına çoğunlukla kallavi kavuk takmakta ve kavuğun etrafını tülbent ile sarmaktaydı. İbrahim Paşa, 1720 şenliklerinde başında kallavi kavuğuyla resmedilmişti.¹⁰⁴ Kallavi kavuk veziriazam ve vezirler tarafından giyilen, kenarları yuvarlak, piramit şeklinde bir kavuk türü idi. 40 cm. uzunluğundaki bu kavuk üzerine ince Hind Tülbendi sarılmak suretiyle oluşturulmakta ve sola doğru dört parmak genişliğinde bir şeritle süslenmekteydi.¹⁰⁵

Kavuk veya sarıkların en kıymetli ve gösterişli bölümü sorguçlardı. Kıymetli metaller veya tüylerden yapılan sorguçlar bir iğne yardımıyla alttan sarığa sokulur ve her iki yanında bulunan zincirler yardımıyla desteklenirdi. Sorguç genellikle resmi törenler ve seferlerde kullanılır, gündelik hayatta pek fazla tercih edilmezdi.¹⁰⁶

İbrahim Paşa'nın altın üzerine yakut, zümrüt ve elmas gibi kıymetli taşlarla süslenmiş birbirinden gösterişli beş adet sorgucu vardı. İbrahim Paşa'nın sorguçları *on beş kebir yakut, yirmi dört sağır yakut, on beş hurde zümrüdle murassa üç zincirli altun sorguç; beş tahte zümrüd, dört damla yakut ve yirmi yedi hurde zümrüd, iki incü ile murassa altun sorguç,elli üç sağır yakut ve on sağır elmasla murassa tüylü sorguç, on beş kebir zümrüd, kırk iki yakut ve yirmi altı zümrüdle murassa altun sorguç, ortası kebir sarı yakut, yirmi kırmızı hurde yakut ve yetmiş sekiz zümrüd taşla murassa altun sorguç* şeklinde tasvir edilmişti

5.4. Ayağa Giyilenler

İbrahim Paşa ayağına pabuç veya çizme giymekteydi. Pabuç; ince deri veya sahtiyandan üretilen pençeleri kalın, uçları sivri, düz ve topuksuz bir ayakkabı çeşidi idi. Pabucun taban bölümüne demir çakılmaktaydı. En çok tercih edilen renkler ise sarı ve kırmızı idi. Çizme; pabuca nazaran daha geniş olup, boyu dizlere kadar uzanmaktaydı. Genellikle at üstünde çizme, attan indikten sonra pabuç giyilmekteydi. Üst düzey devlet adamları ile zenginlerin pabuç ve çizme taşımakla görevli hizmetkârları vardı. Bu kişiler efendilerinin atlarının yanlarında ilerler, efendileri attan ineceği vakit çizmelerini çıkartarak pabuçlarını giydirelerdi.¹⁰⁷ İbrahim Paşa'nın dört çift pabucu ve on çift çizmesi bulunmaktaydı.

5.5. Takılar

Kıyafetleri tamamlamak için yüzük, saat, pazubend ve tespih gibi aksesuarlar kullanılmaktaydı. İbrahim Paşa'nın taktığı aksesuarlardan ilki pazubend idi. İçerisinde muska veya kimlik nişanı bulunan muhafazaya pazubend adı verilmekteydi. Kolun dirsek ile omuz arasında kalan kısmına takılan pazubend, kişinin sosyal statüsü ve ekonomik durumuna göre

¹⁰⁰ Murat Çelik, *Osmanlı İlmîye Sınıfının Kıyafet Normu ve Giysileri*, TÜBA Yayınları, Ankara 2021. s. 27, Nebi Bozkurt, "Sarık", *DİA*, C. 36, İstanbul 2009, s. 152-154.

¹⁰¹ *Agm*, s. 152-154.

¹⁰² Üçel-Aybet, *age*, s. 136.

¹⁰³ Uzunçarşılı, *age*, s. 351-353.

¹⁰⁴ Hâfız Mehmed Efendi, *age*, s. 96.

¹⁰⁵ Nebi Bozkurt, "Kavuk", *DİA*, C. 25, Ankara 2022, s. 71-72.

¹⁰⁶ Zeynep Tarım Ertuğ, "Sorguç", *DİA*, C. 37, İstanbul 2009, s. 378-380.

¹⁰⁷ Üçel-Aybet, *age*, s. 137.

farklı maddelerden yapılmaktaydı.¹⁰⁸ İbrahim Paşa'nın dördü altın, üçü gümüşten yapılmış yedi pazubendi bulunmaktaydı. Bunların bir kısmı içerisinde çeşitli dua veya ayetler bulunan tılsımlı pazubendler idi. Tılsımlı pazubendler genellikle sefer veya savaş esnasında hastalık, kem göz, nazar ve düşmandan korunmak için takılmaktaydı.

İbrahim Paşa'nın sağ el serçe veya yüzük parmağına taktığı kıymetli taşlardan yapılmış beş tane yüzüğü vardı. Bunlar içerisinde en dikkat çekici olanı büyük damla zümrüten yapılmış sekiz tırnaklı yüzük idi. Diğer yüzükler ise *altun hatem*, *sim beyzi hatem*, *minekârî firuze hatem*, *sim tılsım hatem* şeklinde tasvir edilmişti. İbrahim Paşa'nın aksesuarları arasında üç altın ve bir gümüş saat vardı. Altın saatlerin biri altın biri de başa zarflı idi. Gümüş saat ise kalkan şeklinde yapılmıştı. Ayrıca yirmi bir hürmüz incili Flemenk tespihi giyim kuşamı tamamlayan aksesuarlardan biri durumundaydı.

Resmi kabûl ve merasimler ile divan toplantılarının yapıldığı günlerde güzel kokmak bir hayli önemliydi. İbrahim Paşa güzel kokmak için itr-ı şahî adı verilen bir tür esans kullanmaktaydı. Sardunyahiller familyasına ait, yaprakları tırtıklı ve güzel kokulu bir bitkiden¹⁰⁹ elde edilen itr-ı şahî XVIII. yüzyıl Osmanlı toplumunda esans olarak tercih edilen bitkilerin başında gelmekteydi. Şair Nedim; şiirlerinde itr-ı şahî adı verilen bu güzel kokuya yer vermiş ve çoğunlukla kaşlara veya çene altına sürüldüğünü ifade etmişti.¹¹⁰ Serinlemek için yelpaze, sinek ve diğer böceklerden korunmak için sineklik kullanılmaktaydı.

6. Silahlar

İbrahim Paşa farklı türlerden pek çok ateşsiz ve ateşli silaha sahipti. Bunların bir kısmı saldırı ve savunma silahı, bir kısmı ise tören silahı olarak kullanılmaktaydı. Törenlerde tercih edilen silahlardan ilki kılıç idi. İbrahim Paşa'nın yapım şekli, işçiliği ve süslemeleri ile ön plana çıkan iki kılıcı vardı. Bunlardan birisi kılıçları ile meşhur Dımaşk'da, Sonkur isimli bir usta tarafından yapılmıştı. Bu kılıcın gövdesi kırk dokuz fındık altını ile tezyin edilmiş, kabzası balık dişinden üretilmişti. Diğer kılıç Vahtan Han tarafından İbrahim Paşa'ya hediye edilmişti. Çerkez ustalar tarafından altından imal edilen bu kılıç, elli büyük yakut, altmış beş küçük yakut, altmış zümrüt ve firuze ile süslenmişti. İbrahim Paşa'nın ayrıca tamamı altından yapılan ve elmas, yakut, zümrüt gibi kıymetli taşlarla donatılmış beş tane hançeri¹¹¹ ve üzerinde küçük bir elmas bulunan altın bir bıçağı vardı. Kılıçlar kın içerisinde bir kayışla bele veya omuza asılmaktaydı. Hançer ve bıçak türü silahlar ise dış kuşak içerisinde muhafaza edilmekteydi. Sağ ellerini kullanan kişiler silahları sol yanlarında, sol ellerini kullananlar ise silahlarını sağ yanlarında bulundurmaktaydı. Aynı anda iki veya üç silahın birlikte taşındığı da vaki idi.¹¹² Bu durumda hançer kemerin sağ tarafında, bıçak ise kemerin sol tarafında taşınmaktaydı.¹¹³

Binek hayvanı üzerinde hançer ve bıçak yerine gaddare ve topuz türü silahlar kullanılmaktaydı. Eyerin sağ tarafında topuz, sol tarafında gaddare bulundurulması gelenek haline gelmişti.¹¹⁴ İbrahim Paşa'nın tamamı gümüşten yapılmış on yedi gaddaresi ve on üç topuzu vardı. Ayrıca Paşa'nın silahları arasında ok ve yay takımları mevcuttu. Oklar gümüş kabzalı mor veya kırmızı renkli kadife tirkeş torbalarında taşınmakta, tirkeş adı verilen yaylarla fırlatılmaktaydı.

¹⁰⁸ Koçu, *age*, s. 36-38.

¹⁰⁹ Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2008, s. 399.

¹¹⁰ H. Dilek Batislam, "Nedim Divanındaki Giyim, Kuşam ve Süslenmeyle İlgili Unsurlar," 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler*, C. I (Maddi Kültür), Ankara 2008, s. 278.

¹¹¹ *Depesinde kırmızı damla yakut, kırmızı ve yeşil minekârî altın hançer; depesinde zümrüt taş, kırmızı minekârî altın hançer; seksen beş hurda elmasla murassa depesi ve dibi damla zümrüdü kırmızı minekârî altın hançer, depesinde üç tahte zümrüt yeşil minekârî hançer, depesinde damla yakut minekârî altın hançer*

¹¹² Thevenot, *age*, s. 82.

¹¹³ D'ohsson, *age*, s. 86.

¹¹⁴ D'ohsson, *age*, s. 104.

İbrahim Paşa tabanca ve tüfek cinsinden pek çok ateşli silaha sahipti. Silahların bir bölümü Molla Mehmed, Yanbolulu Ahmed ve Hacı Mustafa isimli yerli silah ustaları tarafından imal edilmişti. Silahlar arasında en dikkat çekici olanlar fitilli tüfekler, şeşhane tüfeği ve Fransız tabancaları idi. Fitilli tüfekler ve Cezayir tüfekleri daha çok savaşlarda tercih edilmekteydi. Şeşhane tüfeği ise diğer tüfeklere nazaran daha iyi nişan alabilme özelliğine sahip olup, çoğunlukla avda kullanılmaktaydı.¹¹⁵ Tüfek ve tabancaların tamamı ağızdan dolan, tek atışlı silahlar durumundaydı. Bu sebeple vakit ve can kaybını önlemek için aynı anda iki tabanca ve bir tüfek taşınmaktaydı.¹¹⁶ Hedefi büyütmek ve yakınlaştırmak için dürbün kullanılmaktaydı.¹¹⁷

7. Binek Hayvanları, Binit ve Koşum Takımları

Savaş veya göç zamanlarında binek hayvanı olarak atlar tercih edilmekteydi. İbrahim Paşa'nın siyah, doru, yağız, kula ve kır renklerde on altı adet kıymetli atı bulunmaktaydı. Bunların içerisinde saadet dorusu, eşheb kırat, Fars yağızı ve Vahtan Han tarafından hediye edilen siyah at en değerli olanlardı. İbrahim Paşa'nın vefatından sonra bahsi geçen atların üçü İstanbul'a gönderilmiş, bir at ise baltacılar kethüdasına verilmişti. Ayrıca yük taşımakta kullanılan beş saka bargiri, otuz altı deve ve elli dokuz katır bulunmaktaydı.

Osmanlı Devleti'nde atlar kadar binit ve koşum takımlarına da önem verilmekteydi. Binit ve koşum takımları kişinin devlet hiyerarşisindeki yerini göstermesi bakımından önemliydi.¹¹⁸ Ahırda binit ve koşum takımı olarak kullanılan pek çok raht, rişme, eyer, kolan, rikab, haşe ve kesme mevcuttu.

Binek hayvanlarına vurulan takım¹¹⁹, atın göğsüne takılan süs eşyası¹²⁰ anlamlarına gelen raht; başlık, şakak, alın, boğaz, sinebend ve göbek kayışlarından meydana gelmekteydi. Önemli merasimlerde ve karşılama törenlerinde atlara kemer rahtlar vurulmaktaydı.¹²¹ Kemer rahtları diğerlerinden ayıran en önemli şey, göğüs kayışıyla birlikte atın göbeğini ve belini saran bir korse bulunmasıydı.¹²² Bazı rahtlar ise Çapkun rahtı, Çerkezi raht ve Haydarî raht şeklinde kaydedilmişti. İbrahim Paşa'nın tören ve merasimlerde kullandığı ikisi kemer olmak üzere üç altın ve pek çok gümüş rahtı bulunmaktaydı. Altın, gümüş ve pirinç gibi metallere yapılmış yulara ise rişme adı verilmekteydi.¹²³ Atın başına göre kayış üzerine başlık yapıldıktan sonra, alnına ve burnunun üzerine gümüş paralar ve pullar sallandırılmaktaydı.¹²⁴

Binek hayvanlarının sırtına kolayca binebilmeyi ve oturabilmeyi sağlayan nesneye eyer, eyerin iki yanında bulunan ve ata kolayca binebilmeyi sağlayan nesneye rikab adı verilmekteydi. Eyeri sabitlemek için yünden yapılmış 6-10 cm. genişliğinde kolanlar kullanılmaktaydı.¹²⁵ İbrahim Paşa'nın simli, simli kabaralı ve sırmalı kadifeli on üç eyeri, on kolanı, gümüş ve pirinçten yapılmış altı çift rikabı bulunmaktaydı.

¹¹⁵ Kahraman Şakul, "Altı Kaval Üstü Şeşhane Osmanlı Silahları", *Derin Tarih*, S. 5, Temmuz 2012, s. 4.

¹¹⁶ Tülin Çoruhlu, *Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Techizatları (Askerî Müzeden Örnekler)*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993, s.7.

¹¹⁷ BOA. *MAD.d* 665, s. 6.

¹¹⁸ Emine Dengeç, "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Saray Atlarının Binit Takımları", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 20, Haziran 2011, s. 3.

¹¹⁹ Pakalın, *age*, C. III, s. 6.

¹²⁰ Dengeç, *agm*, s. 12

¹²¹ Şükriye Pınar Özyalvaç, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor*, (Yıldız teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2015, s. 571.

¹²² Ebru Sönmez, *1129/1717 Tarihli Deftere Göre Raht Hazinesi*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001, s. 21.

¹²³ Mehmet Zeki Kuşoğlu, *Resimli Ansiklopedik Kuyumculuk ve Maden Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2006, s. 191.

¹²⁴ Nurettin Rüştü Büngül, *Eski Eserler Ansiklopedisi*, C. II, Tercüman Yayınları, İstanbul, (t.y), s. 44.

¹²⁵ Özyalvaç, *agt*, s. 567,575,578

Binit ve koşum takımlarının en gösterişli unsurları eğer üzerine atılan haşe ve kesme türü at örtüleriydi. Çuka ve kadife türü kumaşlarla dokunan haşe ve kesmeler genellikle önemli günlerde kullanılmaktaydı.¹²⁶ İbrahim Paşa'nın kullandığı at örtüleri arasında Bağdat, Şam, Mardin ve Midilli dokumaları ön plana çıkmaktaydı. En çok tercih edilen kumaş türleri kırmızı, penbe ve mor renklerdeki çuka, diba, zerbaft ve Hatayî idi. Savaş esnasında her türlü darbeden korunmak için atlara Şam'da üretilmiş geçim adı verilen zırhlar giydirilmekteydi.¹²⁷

Binit ve koşum takımları arasında iki adet kaplan postu dikkat çekmekteydi. Bunlar büyük olasılıkla zenginlik ve itibarın göstergesi olarak tören ve merasimlerde eyerlerin üstüne serilmekteydi.

Ulaşım aracı olarak kullanılan unsurlardan biri de tahtirevan idi. Çoğunlukla insan omuzunda taşınan, tekerleksiz, üstü örtülü binek aracına tahtirevan adı verilmekteydi. Padişah başta olmak üzere üst düzey devlet adamları tarafından tercih edilmekteydi.¹²⁸ İbrahim Paşa'nın dört takım tahtirevanı bulunmaktaydı.

8. Çadırları ve Mehter Takımı

Osmanlı Devleti'nde padişahın dışında veziriazam, beylerbeyi, sancakbeyi ve yeniçeri ağalarının birer mehter takımı vardı.¹²⁹ Mehterlerin büyüklükleri kat şeklinde tabir edilen saz sayılarına göre değişiklik göstermekteydi. Padişahın on iki, veziriazamın dokuz, vezir ve paşaların mehterleri ise yedi kattan oluşmaktaydı.¹³⁰ İbrahim Paşa'nın bir adet davulbaz,¹³¹ altı adet davul, bir adet nakkare, bir adet zil, bir adet boru (nefir), beş adet çevgan,¹³² tuğ, bayrak ve sancaklardan oluşan mehter takımı vardı.

Sefer veya göç esnasında farklı ebat ve özelliklere sahip çadırlarda kalınmaktaydı. Çadırlar içerisinde en dikkat çekici olanı oba çadırı idi. Çoğunlukla keçeden imal edilen, birkaç direk üzerine kurulan ev biçimli çadırlara oba adı verilmekteydi.¹³³ Otağ-ı Asafî olarak ta adlandırılan bu çadır, hem paşanın barınağı hem de ziyafet ve toplantıların yapıldığı yer durumundaydı.¹³⁴ Resmi kabuller ve törenler otağ-ı asafinin önüne kurulan ve onunla bağlı olan sayebanda yapılmaktaydı.¹³⁵ Ayrıca arazide veya ordugâhta paşanın korunması için otağ-ı asafinin çevresine zokak adı verilen çadırlar çekilmekteydi.¹³⁶ Bunların dışında hela çadırı olarak adlandırılan çeşme çadırları mevcuttu.¹³⁷ İbrahim Paşa'nın hazineleri arasında iki takım oba ve sayeban, yedi tane zokak, iki tane on iki hazineli çeşme çadırı ve bir tane depeli çeşme çadırı bulunmaktaydı.

¹²⁶ Abdülaziz Bey, *age*, s. 235

¹²⁷ Pakalın, *age*, C. II, s. 655.

¹²⁸ Pakalın, *age*, C. 3, s. 380-381.

¹²⁹ Timur Vural, *Türklerde Askerî Müzik Geleneği Tuğ, Nevbet, Mehter*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013, s. 94.

¹³⁰ Süleyman Sırrı Güner, "Osmanlı Musikisi ve Mehter", *Karadeniz Araştırmaları*, S. 14, Yaz 2007, s. 107.

¹³¹ Kuşları tuzağa düşürmek veya av kuşlarını çağırmak için kullanılan, bir elle tutulup diğer elle çalınan küçük davula davulbaz (tablbaz) adı verilmektedir. H. G. Farmer, "Davul", *Millî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi (İA)*, C. 3, Eskişehir 2001, s. 500. Zaman içerisinde mehter takımında kullanılan bir müzik aleti haline geldiği anlaşılmaktadır.

¹³² Etrafı zincir ve çingiraklarla donatılmış aletlere çevgan adı verilmekteydi. Sağa-sola ve aşağı-yukarı sallanmak suretiyle çeşitli çingirak sesi çıkarılmaktaydı. Pakalın, *age*, C. I, s. 361.

¹³³ Nurhan Atasoy, *Otağ-ı Hümayun Osmanlı Çadırları*, Koç Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2002, s. 49.

¹³⁴ Taciser Onuk, *Osmanlı Çadır Sanatı (XVII-XIX. Yüzyıl)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005, s. 42.

¹³⁵ Hatice Tümtürk Çalışkan, *17. ve 18. yy Osmanlı Saray Çadırları*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2013, s. 75.

¹³⁶ Cenap Çürük, "Osmanlıda Çadır" *DİA*, C. 8, İstanbul 1993, s. 163.

¹³⁷ Atasoy, *Otağ-ı Hümayun Osmanlı Çadırları*, s. 53.

Sonuç

Bu çalışmada Silahdar İbrahim Paşa'nın yaşam tarzı üzerinde durulmuştur. XVII. yüzyılın ikinci yarısında bir Osmanlı devlet adamının oğlu olarak dünyaya gelen İbrahim Paşa, babasının yolundan giderek devlet hizmetine girmiş; enderun yazıcılığı, hazine kethüdalığı ve silahdarlık görevlerinde bulunmuştur. Şehrizor, Haleb, Erzurum, Diyarbekir, İnebahtı, Hanya ve Ağrıboz gibi yerlerde önemli görevler ifa etmiştir. 1720 yılında II. Mustafa'nın kızı Ayşe sultan ile evlenerek damad-ı şehriyari payesini almıştır.

Farklı alanlarda yazılmış, geniş ve kapsamlı bir kütüphaneye sahiptir. Konağını, kıymetli mobilyalar, oturma grupları, sergi malzemeleri ve perdeler ile tefriş etmiştir. Silahlar, çadırlar ve mehter takımı bir Osmanlı paşasının sefere nasıl hazırlandığını ve beraberinde neleri götürdüğünü göstermesi bakımından kıymetlidir. Muhallefat defteri içerisinde kıymetli taşlardan yapılmış pek çok eşya, silah, kıyafet ve aksesuara tesadüf edilmiştir. Saat, dürbün, satranç takımı, nargile takımı gibi unsurlar aynı dönemde yaşayan pek çok devlet adamının terekesinde yer almamaktadır. Bu durum İbrahim Paşa'nın sahip olduğu konforu ve maddi durumu göstermesi bakımından önemlidir.

Silahdar İbrahim Paşa soğuk bir Erzurum gününde Lala Mustafa Paşa Camii avlusunda beklerken şöyle tasavvur edilebilir: Başına beyaz tülbent sarılı kallavi kavuğunu, kavuğun üzerine yakut, zümrüt ve inci gibi kıymetli taşlarla süslenmiş altın sorgucunu takmıştır. Ayaklarına boyu dizlerine kadar ulaşan sarı çizmelerini giymiştir. Erzurum soğuşundan korunmak için birkaç kürk üst üste giyinmiş olabilir. En üstte yeşil çukaya kaplı samur erkân kürkü vardır. Şaldan dokunmuş işleme kuşağının sol yanında altın hançerini ve bağa zarflı altın pandül saatini görmek mümkündür. Sağ el serçe parmağına beyzî şeklindeki gümüş yüzüğünü takmıştır. Yine sağ elinde yirmi bir Hürmüz incili Flemenk tespihi bulunmaktadır.

İbrahim Paşa'nın muhtemelen en mutlu olduğu gün Ayşe Sultan ile evlendiği gündür. Düğün merasimine başında kallavi kavuğu olduğu halde katılmıştır. Kavuğun üzerinde on beş büyük yakut, on dört küçük yakut ve on beş zümrütle müzeyyen üç zincirli altın sorgucu vardır. Yeşil sofa kaplı kakum erkân kürkünü giymiştir. Beş damla yakutla tezyin edilmiş altın kuşağını ve kırk dokuz adet fındık altını ile süslenmiş, balık dişi kabzalı kılıcını kuşanmıştır. Itr-ı şahi adı verilen esansı ile etrafına güzel kokular salmıştır. Altın pazubendi, altın yüzüğü ve altın pandül saati ile oldukça ihtişamlı ve şık görüldüğü söylenebilir.

İbrahim Paşa'nın Tiflis kuşatmasını otağ-ı asafiden yönettiğini ifade etmek mümkündür. Zil, boru, nakkare, çavuş davulbazı ve altı adet çukasız davuldan oluşan mehter takımı askerine güç ve moral vermiştir. İbrahim Paşa, savaş esnasında başına miğfer takmış ve üzerine zırh giymiştir. Düşmandan korunmak için altın veya gümüşten yapılmış tılsımlı pazubendlerini ve tılsımlı yüzüklerini takmıştır. Muzaffer bir komutan olarak kuşağında iki Fransız tabancası ve sırtında fitilli tüfeği olduğu halde altın kemer rahatlı eşeb kıratının üzerinde Tiflis Şehri'ne girdiği düşünülebilir.

Kaynakça**A. Arşiv Kaynakları**

BOA, C.DH 143/7121

BOA, AE SAMD III 123/12048

BOA AE.SAMD III 205/19763

BOA MAD.d 665

BOA Mühimme Defteri 129, 131

B. Kaynak Eserler

Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/1688-1704), Haz.: Abdülkadir Özcan, TTK Yayınları, Ankara 2000.

D'OHSSON, Mouradgea, XVIII. Yüzyıl Türkiye'sinde Örf ve Adetler, Çev. Zehran Yüksel, Tercüman 1001 Temel Eser.

Defterdar Sarı Mehmed Paşa, Zübde-i Vekayiât Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704), Haz.: Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu (TTK) Yayınları, Ankara 1995.

GÜNDOĞDU, Raşit, Uşşakîzâde Târîhi (Tahlil ve Metin) (1106-1124/1694-1712), (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2000.

Hafız Mehmed Efendi, Şehzadelerin Sünnet Düğünü, Sür-ı Hümayûn, 1720, Haz.: Seyit Ali Kahraman, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 2016.

İstanbul'da Fransız Elçiliği Marki de Bonnac'ın Tarihi Hatırat ve Belgeleri, Çev.: Ali Şevket Bizer, Haz.: Mustafa Daş, TTK Yayınları, Ankara 2017.

Mehmed Süreyya, Sicil-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmanîyye, C. I-IV/II, Haz.: Ali Aktan-Abdülkadir Yuvalı-Mustafa Keskin, Sebil Yayinevi, İstanbul 1995.

OLIVER, Antonie, 18. Yüzyılda Türkiye ve İstanbul, Haz.: Aloda Kaplan, Köprü Yayınları, İstanbul 2016.

Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmâil Âsım Efendi, Târîh-i Râşid ve Zeyli, C. I-III, Haz.: Abdülkadir Özcan-Yunus Uğur-Baki Çakır-Ahmet Zeki İzgöer, Klasik Yayınları, İstanbul 2013.

Seyyid Vehbî, Sür-nâme Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı, Haz.: Mertol Tulum, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018.

THEVENOT, Jean, 1655-1656'da Türkiye, Çev.: Nuray Yıldız, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1978.

TOPAL, Mehmet, Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa Nusretnâme Tahlil ve Metin (1106-1133/1695-1721), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2001.

C. Araştırma ve İnceleme Eserler

ABDÜLAZİZ Bey, Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri, Haz.: Kâzım Arısan-Duygu Arısan Günay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1995.

AKTEPE, M. Münir, "Ahmed III", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), C. 2, İstanbul 1989, s. 34-38.

- AKTEPE, M. Münir, “Baltacı Mehmed Paşa’nın 1711 Prut Seferi İle İlgili Emirleri”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 1,1970, s. 131-171.
- ARGIT, Betül İpşirli, “Osmanlı İstanbul’unda Giyim Kuşam”, *Antik Çağ’dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*, C. IV, Ed. Coşkun Yılmaz, İstanbul 2015, s. 230-263.
- ARGIT, Betül İpşirli, *Rabia Gülnuş Emetullah Sultan 1640-1715*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014.
- ARSLAN, Mehmet, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri*, C. 1-8, Sarayburnu Kitaplığı, İstanbul 2009.
- ATASOY, Nurhan, *Otağ-ı Hümayun Osmanlı Çadırları*, Koç Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2002.
- AYDIN, Dündar, *Erzurum Beylerbeyliği ve Teşkilatı Kuruluş ve Genişleme Devri (1535-1566)*, TTK Yayınları, Ankara 1998.
- BATİSLAM, H. Dilek, “Nedim Divanındaki Giyim, Kuşam ve Süslenmeyle İlgili Unsurlar,” 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler*, C. I (Maddi Kültür), Ankara 2008, s. 261-282.
- BOZKURT, Fatih, *Tereke Defterleri ve Osmanlı Maddî Kültüründe Değişim (1785-1875 İstanbul Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya 2011, s. 250.
- BOZKURT, Nebi, “Kavuk”, *DİA*, C. 25, Ankara 2022, s. 71-72.
- _____, “Sarı”, *DİA*, C. 36, İstanbul 2009, s. 152-154.
- BÜNGÜL, Nurettin Rüştü, *Eski Eserler Ansiklopedisi*, C. I-II, Tercüman Yayınları, İstanbul, (t.y).
- CİVELEK, Gökhan, “XVII. Yüzyıl Ortalarında Eit Bir Kadının Terekesi: Manastır’lı Aişe Hatun”, Atatürk üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 54, Temmuz 2015, s. 241-260.
- ÇAKIR, İbrahim Etem, “Osmanlı Sofya’sında İtibar ve Zenginlik Göstergesi Olarak Kürk”, *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 23-37.
- ÇALIŞKAN, Hatice Tümtürk, *17. ve 18. yy Osmanlı Saray Çadırları*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2013.
- ÇELİK, Murat, *Osmanlı İlimiye Sınıfının Kıyafet Normu ve Giysileri*, TÜBA Yayınları, Ankara 2021.
- ÇORUHLU, Tülin, *Osmanlı Tüfek, Tabanca ve Techizatları (Askerî Müzeden Örnekler)*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993.
- ÇÜRÜK, Cenap, “Osmanlılarda Çadır” *DİA*, C. 8, İstanbul 1993, s. 162-164.
- DEMİRLİ, Ayça Özer -Nurten Öztürk, “Osmanlı’da Kahve Kültürü ve Sunumu”, *Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi*, S. 5, 2010, s. 29-42.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2008.
- DİNGEÇ, Emine, “18. Yüzyılın İkinci Yarısında Saray Atlarının Binit Takımları”, *Uludağ üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 20, Haziran 2011, s. 1-20.

- DOĞAN, Tayyar, *Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü*, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2012.
- EMİROĞLU, Kudret, *Gündelik Hayatımızın Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017.
- ERTUĞ, Zeynep Tarım, “Sorguç”, *DİA*, C. 37, İstanbul 2009, s. 378-380.
- ERTÜRK, Nilay, *Orta Asya’dan Osmanlı İmparatorluğu’na Türklerde Giyim Kuşam*, (MÖ 5. Yüzyıl-MS 18. Yüzyıl), Hayalperets Yayınevi, İstanbul 2018.
- FARMER, H. G., “Davul”, *Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi (İA)*, C. 3, Eskişehir 2001, s. 498-501.
- FINDLEY, Carter V., *Kalemiyeden Mülkiyeye Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi*, Çev.: Gül Çağalı Güven, Alfa Yayınları, İstanbul 2020.
- GEDÜK, Serkan, “Osmanlı Saray Kültüründe Buhur ve Gülsuyu Geleneği”, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık-6*, Ed. A. Haluk Dursun, İstanbul 2013, s. 124-141.
- GÖRÜNÜR, Lale, Semra Ögel, “Osmanlı Kaftanları İle Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları”, *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3 S. 1, Aralık 2006, s. 59-68.
- GÜNDÜZ, Harun, *Mehmet Nâil Tuman Ve Tuhfe-i Nâilî’si (İnceleme-Metin-İndeks Sayfa 1-100)*, (Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir 2009.
- GÜNER, Süleyman Sırrı, “Osmanlı Musikisi ve Mehter”, *Karadeniz Araştırmaları*, S. 14, Yaz 2007, s. 101-130.
- GÜNER, Tuğba, *XVIII. Yüzyıl Babıali Merasimlerinde Kılık Kıyafet*, (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010.
- HATHAWAY, Jane, *Osmanlı Sarayının En Ünlü Harem Ağası Hacı Beşir Ağa*, Çev.: Hazal Yalın, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014.
- İŞİN, Priscilla Mary, *Osmanlı Mutfak Sözlüğü*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2010.
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Beylerbeyi”, *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 69-74.
- KALAY, Hacer Arslan, “Osmanlı Maden Sanatında Fincan Zarfı ve Bitlis Etnografya Müzesi’nde Bulunan Fincan Zarfları”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 73, Temmuz 2018, s. 147-155.
- KARACA, Filiz, “Kürk”, *DİA*, C. 26, Ankara 2002, s. 568-570.
- _____, “Osmanlılar’da Hil’at”, *DİA*, C. 18, İstanbul 1998, s. 25-27.
- KESKİNKILIÇ, Esra, “Kürk Sözlüğü”, *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 221-240.
- KIA, Mehrad, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Gündelik Hayat*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2013.
- KOÇU, Reşad Ekrem, *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*, Doğan Kitap, İstanbul 2015.
- KUŞOĞLU, Mehmet Zeki, *Resimli Ansiklopedik Kuyumculuk ve Maden Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2006.
- MAHİR, Banu, “Türk Minyatüründe Hil’at Merasimleri”, *Belleten*, C. 63, Aralık 1999, s. 745-766.

- MUTLU, Serap-Banu Aydın-Zeliha Sarıkaya Hünerel, “Osmanlı Saray Kumaş Desenlerinin Giysi Yüzey Tasarımlarında Kullanılması”, *ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies)*, <https://docplayer.biz.tr/110851124-Osmanli-saray-kumas-desenlerinin-giysi-yuzey-tasarimlarinda-kullanilmasi.html> (E.T. 02.09.2022)
- ONUK, Taciser, *Osmanlı Çadır Sanatı (XVII-XIX. Yüzyıl)*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Güney Siyaseti Habeş Eyaleti*, TTK Yayınları, Ankara 1996.
- ÖZYALVAÇ, Şükriye Pınar, *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor*, (Yıldız teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2015.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. I-III, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1983.
- SALMAN, Fikri, “Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, S. 6, 2004, s. 13-42.
- SAMANCI, Özge, “Alaturkadan Alafrangaya: 19. Yüzyılda Osmanlı Saray Mutfaklarında Kullanılan Araç ve Gereçler”, *Türk Mutfağı*, Ed. Arif Bilgin-Özge Samancı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2008, s. 307-325.
- SERTOĞLU, Midhat, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.
- ŞAKUL, Kahraman, “Altı Kaval Üstü Şeşhane Osmanlı Silahları”, *Derin Tarih*, S. 5, Temmuz 2012, s. 2-4.
- SHAY, Mary Lucielle, *Venedik Balyoslarının Bakışıyla Osmanlı İmparatorluğu Lale Devri ve Sonrası (1720-1724)*, Çev.: Münir Akın, Ark Yayınları, İstanbul 2009.
- SÖNMEZ, Ebru, *1129/1717 Tarihli Deftere Göre Raht Hazinesi*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2001.
- TARIM, Zeynep, “Osmanlı Devlet Teşrifatında Kahve İkrâmı”, *Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü*, Ed. Ersu Pekin, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2015, s. 199-215.
- TEKİN, Zeki, “Osmanlılarda Kürk Kullanımı”, *Kürk Kitabı*, Ed. Emine Gürsoy Naskali, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2019, s. 5-21.
- TEZ, Zeki, *Tekstil ve Giyim Kuşamın Kültürel Tarihi*, Doruk Yayınları, İstanbul 2009.
- TEZCAN, Hülya, “Topkapı Sarayı Müzesi Giyim Kuşam Koleksiyonu Saray Kıyafetleri”, *Osmanlı*, C. 11, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 515-528.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 1988.
- ÜÇEL-AYBET, Gülgün, *Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.
- VURAL, Timur, *Türklerde Askerî Müzik Geleneği Tuğ, Nevbet, Mehter*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013.
- Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Summary

Silahdar İbrahim Pasha was an Ottoman public official who lived during the eighteenth century. He also worked in the positions of scribe at Enderun, the chief officer of the treasury, as well as the *beylerbey* (governor) of Şehrızor, Erzurum, Aleppo, Abyssinia, and Diyarbakir. He married Sultan Ayşe, the daughter of Mustafa II, in 1720. He was assigned as a serasker (a vizier who commanded an army) during the Persian expedition (1723). He also had succeeded in capturing Tbilisi during this mission. He was described as smart, extremely literate, pleasant, and a good conversationalist.

He resided in mansions known as *beylerbeylik sarayı*. They would have been furnished with furniture of different colours and patterns, seating groups, various kinds of lighting, curtains, as well as tablecloth/ground cloth. Slaves and concubines served him and his family members.

Meals were made and then presented on special dinnerware (including various pots and pans made from copper, silver, and porcelain). The meals themselves were cooked in pans and pots on stoves and griddles. Dining tables/chairs as well as floor tables were used to eat meals. People consumed liquids (such as soup and compote) from bowls and cups, and rice from plates with handles (*sahan*). Spoons for eating were made from tortoiseshell, bone, and silver. When sitting at the table, people covered their knees with *makrama* (tablecloths) and napkins of different colours and designs. Containers of rosewater (*gülabdan*) and censers were used to clean people's hands and clothes when eating, as well as to expel bad odours from wherever they were eating. İbrahim Pasha also loved reading books. He owned three hundred sixty-four books on a myriad of subjects. He also was fond of drinking coffee, smoking hookah pipes, and playing chess.

It is possible to find information about how İbrahim Pasha was dressed from archival documents. He wore *ton* and *çakşır* from his waist down, as well as shirts, overcoats (or *kürdegi*), and full bodysuits from the waist up. Over them, he preferred to wear inner skirts and shirt, which started from around his neck and extended all the way to his ankles. He also wore a long and narrow piece of fabric called an outer belt around his entari (dress). He carried tobacco, money pouches, watches, keychains, and some weapons in that outer belt. He also wore *biniş*, *ferace*, *kaba*, and fur pelts over the entari itself. He used fur in various forms (*beden*, *erkân*, *kubur*, *kontoş*) to keep himself warm and indicate both his position and wealth. It was customary to wear purple and black during funerals and mourning events. He wore shoes or boots on his feet, alongside quilted turbans and plumed crests on his head. Those crests were made from gold and silver, and were important because they were indicators of the wearer's financial and social status. He would have worn rings, watches, *pazubend*, and rosaries as accessories to complement his attire. He wore perfume known as *itr-ı şahî* to smell good. He also used fly screens to protect himself from flies and other harmful insects, and fans to cool himself off.

He owned many firearms or fireless guns of various kinds. He used some of them as assault and defence weapons and some others for ceremonial purposes only. Swords, daggers, *gaddare* sword, and knives made from gold and silver were remarkable. Rifle and pistol type firearms were preferred in wars and hunting ceremonies. Binoculars were used to magnify and zoom in on the target.

İbrahim Pasha preferred also horses, namely ones that were black, sorrel, dark brown, and grey as mount. He furthermore used camels, saka horses, and mules to carry loads. During expeditions or migration, he stayed in tents of various sizes and qualities – in particular the *oba(s)*, as they served both as his shelter, and where he held feasts and meetings.